

KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TARİHİ¹**THE HISTORY OF VIOLENCE AGAINST WOMEN****Cemile ARIKOĞLU- ÜNDÜCÜ²****ABSTRACT**

Violence is as old as human history. Yet, awareness on fighting violence against women found a place to itself quite late in the literature. Although Tekeli emphasizes structural social and cultural formations, in terms of questioning the production of violence against women, women movements had a crucial role. The situation is not unique to Turkey; patterns are quite similar all over the world. As the twentieth century wound down, in a globalized world, violence producing both terrorist acts seen on national and international scales, and violence against women and children within the very basic unit of society -the family- indicate that individuals, intrinsically, generate their own relationships on the ground of conflicts. Scattered attacks, violent rituals continue to occur, but they produce only small shares of total damage from collective violence. Broken negotiations and coordinated destruction fluctuate and interact as sources of most immediate damage to women and children. Although, especially, tremendous advances of humanity in information and communication technologies, the tension of the individual in him/herself is a contradiction. In this paper, we are particularly keen to focus on the approach of the TGNA (Turkish Grand National Assembly), a decision-making place at the national level. Through

¹ Bu makalenin ilk hali Leges Siyaset Bilimi Dergisi'nin 1.yılıının 1.sayısında yayınlanmıştır.

² Yard. Doç. Dr. Trakya Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Kamu Yönetimi Bölümü Siyaset ve Sosyal Bilimler ABD, Edirne, e-mail: cemileunducu@trakya.edu.tr, cemileunducu@gmail.com.

* Makale Geliş Tarihi: 31.03.2015
Makale Kabul Tarihi: 13.10.2015

exceeding the laws that the assembly, responsible for "making laws", has done on this issue and analysis of these laws, this paper intends to measure the debates around these laws and, in this way, to better understand the perceptions of the legislators. Analysis and solutions to fight violence against women are not independent from decision-makers and political decision-making mechanism. In this paper, violence against women is going to be evaluated in an integrative approach. Institutional structures that have emerged in the legislature and their impact on the matter will be analyzed.

Keywords: Women, Violence, The TGNA, Law, Legislators.

ÖZET

Şiddet, insanlık tarihi kadar eski olmakla birlikte, kadına şiddet konusunun öneminin farkındalığı ve literatürde kendine yer bulmasının çok yakın bir tarihi vardır. Bu durum tüm dünyada aynı paralelde gelişim göstermiştir. Kadına yönelik şiddet konusuna dikkatlerin yoğunlaşmasında, 1960'ların sonunda bir önceki yüzyılın ürettiklerini sorgulayan sürecin içinde, kadın hareketinin oluşmasının da büyük payı vardır. 1980 sonrası küreselleşen dünyada ulusal ve uluslararası düzeyde görülen terör hareketleri ile toplumun en temel birimi olan aile içinde, zayıf olana şiddeti -yani kadına ve çocuğa-; bireyin özünde, ilişkilerini çatışma zemini üzerinden ürettiğini göstermektedir. Özellikle insanlığın bilgi ve iletişim teknolojisindeki muazzam ilerleyişine karşılık, bireyin kendi içindeki bu gerilim durumu bir çelişkidir. Bu sorunun analizi ve çözümü, siyasal karar alma mekanizmaları ve karar alıcılardan bağımsız değildir. Bu yazının konusunu, ulusal ölçekli karar alma yeri olan TBMM'nin kadına yönelik şiddeti ele alış biçimi oluşturmaktadır. Bu çalışma, görevi "yasa yapmak" olan meclisin konuya dair çıkarmış olduğu yasaları ve yasaların analizlerini aşarak; bu yasaların etrafında dönen tartışmaları ve bu yolla yasa yapıcıların algılarını da ölçmeye yöneliktir. Çalışma kapsamında, kadına yönelik şiddete karşı, yasama organı içinde ortaya çıkan kurumsal yapı ve önemi, konuyu bütüncül bir yaklaşım içinde ele almak için ayrıca incelenecektir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Şiddet, TBMM, Yasa, Yapıcılar.

GİRİŞ

1980 sonrası kendini iyice hissettiren neo-liberal dalga ile bir taraftan özgürlüklerin ve özgürlükler rejimini ifade eden demokrasinin yaygınlaşması ile övünülürken (özellikle sosyalist rejimlerin çözülüşü ile ortaya çıkan yeni ulus-devletlerin rejim değişiklikleri), diğer taraftan bireylerden gruplara, örgütlerden devletlere kadar çatışma zemininin genişliyor olması insanoğlunun çelişkilerini ortaya koymaktadır. Bu çatışma; toplumun en küçük ve temel birimini oluşturan ailenin içinde yaşanan şiddeti, terörizm ve savaş gibi büyüyen ve genişleyen biçimiyle kendini göstermektedir. Terörün dini ve milleti olmadığı gibi, kadına yönelik şiddet de belli bir eğitim ve kültür seviyesi aramamaktadır.

Sevgi, saygı kimi zaman coşku gibi yüce değerler üzerine inşa edilmek istenen aile kurumuna; hırs, hınç, doyunluk, bıkkınlık, tahammülsüzlük, tıkanıklık hatta kin ve nefret gibi duygular hakim olmakta ve yaşam tarzına dönüşmektedir. Toplumun töresel, yöresel ve dinsel dayatmaları kimi zaman bu duyguları beslemeye kaynaklık etmektedir. Özellikle 1980 sonrasında yeni insanı, bireyciliğin zirveye ulaştığı, bilgi ve teknolojinin muazzam gelişiminin sunduğu olanaklara kolay yoldan ulaşmak isteyen, bunu yapmak için de bencilliği elden bırakmayan bir görüntü çizmektedir. Bireyin “ben” duygusu çatışma olgusunun temel nedeni haline dönüşmektedir.

Tarihsel, ekonomik ve siyasi temelleri dikkate alınmadan değerlendirilemeyecek olan kadına yönelik şiddet, modern dünyanın en büyük sorunlarından biridir. En gelişmiş olanından gelişmemiş olanına kadar birçok ülkede kadına yönelik şiddetten söz etmek mümkündür. Kadına yönelik şiddetin temelinde biyolojik varlığımıza dayandırılan, doğal ve değişmez olarak kabul edilen cinsiyet kalıpları yatmaktadır.

Kadınlar erkeklerle eşit olmayan varlıklar olarak doğmamışlar, cinsiyetlerine yüklenen rol kalıpları yüzünden eşitsiz kılınmışlardır. Kadın ve erkekler arasındaki biyolojik farklılıklar kadınlar açısından siyasal, sosyal, ekonomik, hukuki vb. birçok eşitsizlik yaratmış ve kadına uygulanan şiddeti meşrulaştırmıştır. Ve bu eşitsizlik, kadınlık ve erkeklik kalıplarının, sosyalleşme sürecinin her boyutunda yeniden üretilmesiyle sürdürülüp pekiştirilmiştir. Diğer bir ifadeyle, “erkek neden egemen” sorusunun ilk yanıtı, tabii ki cinsiyet kimliğinden kaynaklanmaktadır.

Kadının biyolojik ve fizyolojik açıdan zayıf olan tarafta olması, zaman içinde sosyalleşen insanoğlunun kurduğu aile, ekonomi, siyaset ve toplum gibi tüm yapı ve kurumlarda erkeğin üstün olmasına zemin hazırlamıştır. Sorunun bir diğer yanıtı ise, erkeğin özel mülkiyete sahip olmasında yatar. Özel mülkiyet, erkeğin kadını da bedeniyle, ruhuyla malı gibi görmesine, üzerinde her türlü tasarruf hakkına sahip olduğu inancının yerleşmesine olanak sağlamıştır.

Tarihsel temeli, sınıfa dayalı ekonomik determinizme dayandıran görüşü yeniden sorgulamak, genişletmek ihtiyacı doğmaktadır. İlk işbölümü ile birlikte, ilk ezenler ve ezilenler ortaya çıkmıştır. Diğer taraftan ilk işbölümü kadınla erkek arasında yapılan işbölümü olmuştur. Bu nedenle feminist teori, hem insana sadece erkek gözünden bakarak ortaya çıkan görüşlere yeni doneler sunmuş, hem de tüm kadın ezilmişliğini ortadan kaldırmayı amaçlamıştır. Bu nedenle öncelikle kadını ezen, dışlayan ve hatta şeytanlaştıran algıyı incelemek gerekmektedir.

1. KADINI ÖTEKİLEŞTİREN ALGININ ARKAPLANI YA DA KADINA YÖNELİK ŞİDDETİN TEMELİ

Tarihi sürece göz atıldığında, kadının egemen olduğu “anaerkil” dönem, her türlü üretimin kadın kontrolünde olduğu ilk çağları ifade etmektedir. Bu dönemde ip, sepet yapımı, dokuma, toprak kap üretimi, ateş yakma ve yemek pişirme ile balık tutma, tarak - kaşık - madeni eşya - boncuk yapımı gibi uğraşlar kadınların tekelindedir. Bunlara ek olarak anaerkil dönemde, ilk hekimlik uygulamalarına ve tedavi amaçlı şifalı ot kullanımlarına rastlanılmaktadır. Tıp alanı kadınlara aittir.

Ancak insanoğlunun doğa olaylarını kavramaya başlamasıyla, üretim alanı yavaş yavaş erkeklerin eline geçmeye başlar. Üretim biçiminde, özellikle savaş araç ve gereç üretimine bir geçiş söz konusu olur. Bu gelişme kadını arka plana iterken; kadının toplumdaki üstünlüğünü sona erdiren Saray-Tapınak-Ordu üçlemesi ve Din Devleti gibi yeni örgütlenmelerin ortaya çıkmasıdır. Bu dönemi ve Din devleti olgusundan neyi kastettiğimizi iyi anlamak için Antik Yunan mitolojisine bakmak yeterlidir.

Antik Yunan mitolojisinde ilk kadının ismi Pandora’dır. Pandora; Tanrıların Babası, Tanrılar Tanrısı Zeus’un, Prometheus’u cezalandırmak için kullandığı bir "tuzak"tır. Süslü bir gelinlikle; taç, mücevher ve kuşaklar içinde düşüncesizce kendini kabul edecek adama gelen Pandora, ışıltılı bir cazibe taşır. Parlıltılı gelin, beraberinde ağız sıkıca kapalı bir kutu da getirmiştir. Kutunun içinden kapak açılır açılmaz, ölüm ve diğer kötülükler dünyaya yayılacaktır.

İlk kurban ayinindeki riyakârca davranışından dolayı, Prometheus Zeus tarafından bir kadınla cezalandırılacaktır. Kurban ayinleri önemlidir, çünkü din, Yunan toplumunun merkezi, siyasal hayatın dayandığı temeldir. Bu ayinler, Tanrılar ve erkekler arasındaki uyumu göstermektedir. Genel olarak Antik Yunan’da kadınlar, siyasal hayat ve kurban ayinlerinden dışlanmışlardır. Sparta hariç, ilk demokrasi örneği olarak literatürde kendine yer edinen Atina’da kadın yurttaş yoktur. Sadece yurttaşların anneleri, eşleri ve kızları vardır.

Roma Hukuku’nda da durum farklı değildir. Kadınlar ayrı bir tüzel tür oluşturmazlar. Hukuktan kadınları ilgilendiren pek çok çatışmanın çözülmesi

beklenirken, hukukçuların çoğu kadının zihin zayıflığı, hafifmeşrepliği, genel çelimsizliği ve yasal ehliyetsizliği gibi görüşleri paylaştığından, genel olarak kadınla ilgili en ufak bir tanım önermez. Cinsiyet ayrımı “özellikle evlilik için” yasal sistemin bir ilkesi olarak kabul edilir.

Genel olarak Roma'da bilim, etik ve siyasal düşünce, kadınların ya iffetli kalmaları ya da kendilerini sadece üreme işine adanmaları gerektiği noktasında buluşurlar. Galenosçu hekimler, hamilelik için dişi spermin gerekli olduğunun tespiti gibi hatalı teoriler üretirken, kadınların yasal kapasite ve iktidar kullanma yeteneklerini sınırlamak için Aristocu görüşler hız kazanır. Nitekim Aristo ve Galenos; dişinin eksik ve alt konumda bir erkek olup olmadığını sorgular: "Dişi; cinsel organları tersyüz edilmiş bir erkek organına mı sahip" sorusu, kadını insan kabul etmeyen sorulardan sadece biridir.

Ortaçağ Avrupa'sında da durum pek farklı değildir. Kilise babaları ve Kitab-ı Mukaddes, kadınların bedenlerini tehlikeli ve bozguncu buldukları için, onları kontrol etme ve cezalandırma işini erkeklere verir. Eril felsefe ve bilim, görevi omuzlamak için hiç de isteksizlik göstermez. Atasözleri, vecizeler, tıbbi yazılar, teolojik eserler, ders ve ahlak kitapları Antikçağ'dan bu yana bu amaca epey cephane sunar. Örneğin “İster iyi olsun ister kötü, bir atın mahmuza ihtiyacı vardır; ister iyi olsun ister kötü, bir kadının da bir sahibe ve efendiye, bazen de bir sopaya ihtiyacı vardır” atasözünü kayda geçiren 14. yüzyıl fetvacısı Floransalı Paolo da Certaldo'dur.

Ortaçağ'dan Yeniçağ'a geçerken; 1494 yılında VI. Aleksandr, 1521'de X. Lui, 1522'de VI. Adriyen, pek çok günahsız kadını şeytanla işbirliği ithamı ile öldürülür. Kraliçe Elizabeth ve I. James döneminde binlerce kadın, aynı ithamla diri diri yakılır. Hatta İngiltere'de kadınlara ceza vermek için özel bir meclis kurulur, değişik işkence şekilleri ve kanunları uygulamak meclisin temel işlevini oluşturur. Bu dönemde Avrupa'da yaklaşık 90.000 kadının canlı canlı yakıldığı ifade edilir.

Erken Modern Avrupa'da ise kadın, sanatsal temsillerde ya çok iyi, ya da çok kötü bir rol üstlenmiştir. Örneğin; Havva, Âdem'den daha fazla günahkâr, Meryem ise, İsa'dan daha az kutsaldır. Edebi metinlerde kadın, salt görüntüye indirgenmiş, erkeklere ilham olan bir araca dönüşmüştür. Erken Modern Avrupa'da kadın; edebiyatta bir sevgili, bir sanat perisi... yani yazarın düşleri için bir nesne işlevi görmektedir. Bu dönemde filozofların da kadını aşağı gördüğü aşikârdır. Örneğin Avrupa'da modernliğin ve özgürlüğün fikir babalarından Voltaire, Rousseau, Montesquieu, Diderot'ya göre kadın; kötü bir mahlûktur. Montesquieu'da kadınlar, erkeklere egemen olmak için çekiciliklerini kullanırlar ; Rousseau'da kadınlar erkekleri mutlu etmek için vardırlar ; Diderot için ise kadınlar şehvet ve eğlence için yaratılmışlardır... Eski Yunan'da Sokrat, Eflatun, Aristo'nun kadını tüm kötülüklerin anası, şeytanın işbirlikçisi olarak tanımladığı

görüşü bu dönem filozoflarında etkilidir. Ancak bu dönem Avrupa'da Dante, Petrark, Shakespeare gibi kadınların haklarından bahseden görüşler de yer bulmuştur.

Kadının hor görülmesi sadece Avrupa uluslarına has bir özellik değildir. Eski Mısır'da Firavunlar kız kardeşleriyle evlenir. Yine Eski İran'da da kız kardeş veya anne gibi kan yakınlığının, bir saygınlık ifade etmediği görülür. Hatta erkeklerin kız kardeşleriyle evlenmeye teşvik edildiği görülür. Babil'de kadın, evcil hayvanlarla eşit tutulur. Eski Hindistan'da, kadın köle olarak kabul edilir. Hatta Hindistan'da, 17. yüzyıla kadar kocası ölen kadının, aynı gün kocasının cesedi ile yakılarak yaşam hakkı elinden alındığı bilinen bir gerçektir. Uzak Doğu'da ve Çin'de ise kadınlar; Arap toplumlarındaki gibi ismi konmak yerine numaralandırılmıştır. Arap toplumlarında üstelik bir dönem kız çocukları diri diri gömülmüş, istenildiği kadar kadına sahip olunmuştur. Kadın; insan olarak kabul görmemiştir.

Eski Türklerde durum farklıdır. Kadın; önemli bir varlık olarak kabul edilmiştir. Türk kadını ata biner, ok atar ve hatta savaşır. Miras gibi medeni haklarda erkekle eşit görülür, yönetim kademelerinde bulunur. Gökalp'e göre Eski Türkler hem demokrat, hem feministtirler. Ancak İslamiyet'in kabulü ile bu davranışlar terkedilmiş, İslam'ın verdiği haklardan yoksun bırakılan bir dinî yorum ile, kadın mahrumiyete itilmiştir.

Genel bir tarihi okumada, ister prenses, ister köylü; ister sultan, ister köle, - aralarındaki hatırı sayılır farklılıklara rağmen kadınların içinde yaşadıkları mekân, 18. yüzyıla kadar kurallarla, yasaklarla sürekli gözetlenmiş ve kontrol edilmiştir.

18. yüzyıl itibariyle kadınlar, bu kısıtlamaların içinde yaşamakla birlikte, bu kısıtlamalardan kurtulmanın yollarını aramışlardır. Süt sağma taburesi ile taht arasında, kadın gerçekliğinin pek çok boyutu vardır. Zengin veya yoksul olmak ile güzel veya çirkin olmak büyük anlam ifade etmektedir. Fransa'da gerçekleşen "Devrim", kadınların yaşamında özellikle önemli değişim ve gelişmelere yol açmıştır.

"Değişimlere asıl yön veren erkekler olsa da"; ücretli emek, bireysel yurttaşlık hakları, kadınların eğitim hakkı gibi sosyal gelişmeler ve kadınları siyasal hayatta kendilerini bir güç olarak ifade etmelerinin önünü açan Feminizm, Fransız Devrimi'nin önemli kazanımları olmuştur. Sonrasında gerçekleşen Sanayi Devrimi ile birey; toplum karşısında öncelik kazanmıştır. Modernliğin gelişi ile kadın ; özne olma yolunda ilk adımı atmış, bir birey olarak siyasal hayata katılım ve nihayetinde yurttaş olma hakkını talep etmiştir. Bu kazanımlar sadece Avrupa'ya sıkışmamış, modernliği kendine hedef olarak

belirleyen tüm ülkelerde, kendi koşulları içinde kimi zaman eksik, kimi zaman anlamını bulamamış bir biçimde yaygınlaşmıştır.

2. KADINA YÖNELİK ŞİDDET KONUSUNUN GÜNDEME GELİŞİ

Kadının siyasal ve toplumsal hayata katılmasından sonra, kadına yönelik şiddet toplumsal düzeyde tartışmaya açılmıştır. Bu dönem 1980'ler sonrasına denk gelmektedir. Kadına yönelik şiddeti tanımlayan, görünür kılan ve hatta kadına yönelik şiddete karşı mücadeleyi başlatan ve mücadele eden bizatihi kadın hareketinin kendisidir. Bu, ezilmeye karşı bir başkaldırıdır. Feminist düşünce, 1970'lerde somutlaşmış ve kadına yönelik şiddet konusunda uluslararası çapta adım atılmasına ön ayak olmuştur.

Kadına yönelik şiddetin tarihte yaşandığına dair konu özelinde yazılı kaynak olmasa da, geçmiş döneme ait eserlerin satır aralarında, kadın ezilmişliğinin ipuçlarını bulmak mümkündür.

Kadının konumunu toplumsal düzlemde ilk kez tartışmaya açan kadın, 1363-1430 yılları arasında Venedik'te yaşamış olan Fransız Christine De Pizan olmuştur. Döneminin önemli şair ve yazarlarından olan De Pizan, *Querelle du Roman de la Rose* (Gül'e dair Romanın Kavgası) edebi eseri üzerinden kadınlara yönelik düşmanlıkları ifade etmiş, onlarla açık açık mücadele etmiştir. Evlilik, cinsellik gibi konuların yanında De Pizan, kadınların kocalarından son derece kötü muamele gördüğünü, sefil bir yaşam sürdüklerini kaleme almıştır.

Aslında Eski Yunan'dan itibaren kadını kötüleyen ve onu yok sayan temel düşünceler, birebir şiddet kullanımıyla özdeşleşmektedir. Antik Yunan Mitolojisi'nde örneğin, güzeller güzeli *Europa* deniz kıyısında kız arkadaşlarıyla oynarken, *Zeus* bir boğa kılığına girerek onu kaçırılmıştır. İllüstrasyonlarda *Europa*, boğanın sırtında korkuyla oturmakta, hüznüyle el sallamaktadır arkadaşlarına. *Europa* korkmakta haklıdır; çünkü kaçırılmıştır. Rızası dışında, *Zeus* ona sahip olmak için şiddet kullanmıştır.

Türk yazılı kaynaklarında ise bizzat kadına yönelik şiddeti içeren tarihi kaynak yoktur belki ama, Sami Paşazade Sezai'nin *Sergüzeşt* romanı örneğinde olduğu gibi, köle olarak alınıp satılan cariyenin uğradığı kötü muamele ve şiddet kaleme alınmıştır. Romancının hedefi tıpkı Namık Kemal'in romanlarındaki gibi "özgürlük"lük fikrine sahip çıkmaktır. Genel anlamda Osmanlı'nın son döneminde kaleme alınan edebi eserlerde, dönem yazarlarının eserlerinde kadına şiddet uygulandığına dair ifadeler yer almaktadır.

Edebî ve düşün dünyasından çok, kadına yönelik şiddet konusunun gündeme gelmesinde, II. Dünya Savaşı sonrası oluşan siyasi ortamı ve yüzyılın son çeyreğinde ortaya çıkan başkaldırıları beklemek gerekecektir. Bunda kadın hareketinin tetiklediği ve Birleşmiş Milletler'in (BM) 1975 yılındaki Mexico

City’de düzenlediği “Birinci Dünya Kadın Konferansı” ile ardından gerçekleştirilecek konferanslar ve alınan kararların önemi büyüktür.

BM 1975-85 yılları arasındaki dönemi “Kadınların On Yılı” olarak ilan etmiş, böylece kadına yönelik şiddete dair uluslararası norm ve standartlar belirlenmiştir. Bu konferansta şiddet konusu sivil toplum kuruluşlarınca dile getirilmiş, fakat Eylem Planı’nda şiddet konusuna özel bir vurgu yapılmamıştır. 1980 yılında Kopenhag’da gerçekleştirilen İkinci Konferans’ta şiddet konusu, sağlık alanı çerçevesinde değerlendirilmiştir. Şiddet konusunun kapsamlı bir biçimde ele alındığı Konferans, 1985’de Nairobi’de gerçekleştirilmiştir.

1993 yılında Viyana’da gerçekleştirilen Dünya İnsan Hakları Konferansı’nda, kadının insan hakları tüm BM insan hakları belgelerine girmiştir. 1994 yılında BM İnsan Hakları Komisyonu şiddet konusunu derinlemesine inceleyecek bir Özel Raportör atamıştır. Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’nde (CEDAW, 1985) şiddet için ayrı bir başlık açılmamış, şiddet konusu ayrımcılık kapsamında değerlendirilmiştir.

1995 yılında Pekin’de gerçekleştirilen Konferans’ta katılımcı ve katılanların çeşitliliği artmıştır. Türkiye de, Pekin Deklarasyonu ve Eylem Planı’nı çekince koymadan imzalayan ülkeler arasındadır. Bu dönemde tüm görsel ve yazılı yayınlar, kadın sorunlarına kulaklarını açmışlar, seferberlik ilan etmişlerdir. Bu Konferans’ın diğerlerinden ayırt edici yönü, “Taahhütler Konferansı” olmasından kaynaklanmaktadır. Çünkü Pekin Eylem Planı’nda kabul edilen ilkeler, pek çok ülkenin beş yıllık kalkınma planlarına girecektir.

5-9 Haziran 2000 yılında New York’ta düzenlenen “Pekin +5” BM Genel Kurul Özel Oturumu’nda, bir önceki konferansın taahhütleri incelenmiş, kadına yönelik şiddetin tanımı genişletilmiştir. Türkiye’nin önerisiyle “namus suçları” ve “zorla evlendirilme” başlıkları ilk kez uluslararası bir antlaşma metnine girmiştir.

3. TÜRKİYE’DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE

“Kızını dövmeyen dizini döver”, “Kadının sırtından sopayı, karnından sıpayı eksik etmeyeceksin” gibi atasözlerinin anlam ifade ettiği ve değer bulduğu bir toplumda, şiddetin her türü ile mücadele etmenin hiç de kolay olmayacağını anlamak zor değildir. Görsel ve yazılı yayınlarda hemen hemen her gün, dayak, cinsel taciz, tecavüz, daha uçta cinayet ve çocuk gelinler gibi şiddetin farklı türlerini içeren haberler bu tespitin kanıtıdır. Şiddete uğrayanın yanıtı çoğunlukla sessizliktir. Bu tepki -veya tepkisizlik- biçimi, kimi zaman olayı açık etmemek, kimi zaman “Kocam değil mi? İster döver, ister söver” biçiminde anlaşılacak karmaşık bir ruh halini yansıtır. Aslında bu ruh hali, kadının da erkek gibi aynı değerleri içeren aynı toplumun bir bireyi olmasından kaynaklanır. Ancak madalyonun diğer tarafına bakacak olursak, Türkiye’de kadına yönelik

şiddete dair önemli bir bakış açısının geliştiğini ve şiddetle mücadelenin bu bakış açısının temelini oluşturduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Türkiye’de kadın mücadelesinin pek çok boyutu vardır. Kadınların siyasal haklarından, çalışma yaşamına, eğitim olanaklarından cinslerarası eşitlik konularına kadar kadın için hayati öneme sahip konular tartışılmış, dile getirilmiştir. Ancak Türkiye’de kadın hareketini doğuran ve ivme kazandıran, kadınların fiziksel şiddete, yani dayığa maruz kalmak istememeleri ve buna dur demeleriyle başlamıştır. Diğer bir ifadeyle, şiddete karşı kazanımlar devlet eliyle değil, kadınların kendi içinden başlattıkları ve devlet kurumlarını etkiledikleri toplumsal hareketle sağlanmıştır.

Türkiye’de kadına yönelik şiddet, 1987 yılında kadın dayığını meşrulaştıran bir yargı kararını protesto etmek için kadınların sokaklara dökülmesi ve şiddeti kınamaları ile gündeme gelmiştir. Kadınların sokağa çıkması ve kadın hareketinin güçlenmesinde; 1980 sonrası Türkiye’deki toplumsal değişimin ön plana çıkan yenilenme-direnme boyutunun, kadın-erkek ilişkileri ve kadın kimliği konularına odaklanmasının büyük payı vardır.

1988 yılında yayınlanan *Bağır Herkes Duysun!* çalışması, dayak yiyen kadınların tanıklıklarına ve feministlerin şiddeti çözülemeye dönük analizlerine yer veren ilk yayın olma özelliğini taşımaktadır. “Cinsel Taciz” kavramı, 1990 yılında yayınlanan *Feminist* dergisinde çok tartışılmış, kavram belli bir süre sonra herkesin diline yerleşerek, anlamı bilinir olmuştur. Bir diğer başkaldırı, 1989 ve 1990 yıllarında İstanbul, Ankara, İzmir, Adana illerinde Türk Ceza Kanunu’nun 438. Maddesine karşı yürütülen kampanyalardır. 1989’da Ankara’da başlayıp, İstanbul’da devam eden, *Bedenimiz Bizimdir- Cinsel Tacize Hayır* kampanyası, İstanbul’da *Mor İğne* dağıtılması ile çok ses getiren bir hareket olmuştur.

1990’lı yıllar boyunca kadına yönelik şiddet konusu sürekli olarak dile getirilerek, gündemde tutulmaya çalışılırken, 1980’lerde sokağa dökülen, kampanya yürüten kadın hareketi kurumsallaşmaya başlamıştır. Bu dönemde uluslararası düzeydeki gelişmeler iç dinamikleri tetiklerken, kadın kuruluşları şiddetle mücadele konusunda yurt dışında fon bulmaya başlamıştır. Kadın kuruluşları, 1980’li yıllar boyunca devlet ve kurumlarına karşı mücadele ederken, 1990’larda devlet kurumlarıyla işbirliği yapmaya başlamışlardır. Bu dönemde öne çıkan önemli kadın kuruluşları; İstanbul’da Mor Çatı, Ankara’da Kadın Dayanışma Vakfı ve Diyarbakır’da KAMER (Kadın Merkezi) olmuştur. Bu kurumlar kadına yönelik şiddet kavramının yaygınlaşmasına katkı koydukları gibi, ilk kez kadın sığınakları konusuna da dikkat çekmişlerdir.

Şiddetle ilgili olmayan fakat kadın hareketi ve kuruluşlarını yakından ilgilendiren bir konu da, 1990’lı yıllarda feminizmin farklılaşıp ayrışmaya

başlamasıdır. Daha önce ayrılmış olan Cumhuriyet'in temel kazanımlarına sahip çıkan Kemalist-Feministler ile Kemalist olmadıklarını vurgulayan feminist gruba; "Biz Müslüman Kadınlar" olarak kendilerini tanıtan türbanlı feministlerden, etnik kimliklerini vurgulayarak siyasallaşan "Kürt Kadın Hareketi" de eklenmiştir.

Devlet düzeyinde ise kadına yönelik şiddetle mücadelede kanunlar değiştirilmiş, konuya dair yeni kurumlar oluşturulmuş veya var olanlar revize edilmiş, yerel yönetimler ve üniversitelerde bu konuda merkezler açmışlardır. 1990 yılında o zamanki adıyla *Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu* (SHÇEK), şiddete uğrayan kadın ve çocuklar için ilk kadın konukevlerini açmaya başlamıştır. 1990 yılında Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı İmren Aykut, bakanlığına bağlı *Kadının Statüsü ve Sorunları Başkanlığı*'nın kuruluşuna öncülük etmiştir. Yürütmenin bu kurumu genel müdürlük olarak 1991 yılında Başbakanlığın ilgili bakanlığına bağlanmıştır. 2004 yılında doğrudan Başbakanlığa bağlanması resmileşen kurum, 2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'na bağlanmıştır.

1990 Eylül'ünde yerel yönetimler tarafından açılan ilk kadın sığınma evi, Bakırköy Belediyesi'nce gerçekleştirilmiştir. 1993 yılında Altındağ Belediyesi, Kadın Dayanışma Vakfı'na Sığınma Evi'nin açılışında destek sağlamıştır. 1994 yılında *Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü* (KSSGM) tarafından şiddete uğrayan kadınlara hukuki ve psikolojik danışmanlık, girişimcilik, el emeğinin değerlendirilmesi konularında hizmet vermek üzere, *Bilgi Başvuru Bankası*'nı (3B) kurmuştur. 1998 yılında aile içi şiddete uğrayan kişilerin korunması için tedbirler alınması düzenleyen 4320 Sayılı *Ailenin Korunmasına Dair Kanun* yürürlüğe girmiştir. Aralık 2000'de istismara uğrayan, uğrama riski taşıyan kadınlara rehberlik hizmeti için *183 Alo Kadın ve Çocuk Hattı* faaliyete geçirilmiştir.

2002 yılında eşitliği temel prensip olarak alan *Yeni Türk Medeni Kanunu* yürürlüğe girmiş, 2004 yılında şiddete uğrayan kadın için yeni düzenlemeler getiren *Yeni Türk Ceza Kanunu* kabul edilmiştir. 2005 tarihinde Büyükşehir Belediyeleri ile nüfusu 50.000'i aşan belediyelerin *Kadınlar ve Çocuklar İçin Koruma Evleri* açmaları Belediye Kanunu ile yürürlüğe girmiştir.

Bir diğer gelişme, artan namus cinayetleri ile TBMM'de *Töre ve Namus Cinayetleri ile Kadınlar ve Çocuklara Yönelik Şiddetin Sebeplerinin Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi* amacıyla Meclis Araştırma Komisyonu kurulmuştur. Komisyonun hazırladığı rapor, 2006 Başbakanlık Genelgesi olarak yayınlanmıştır. Yargı mensupları, din görevlileri, polis, sağlık personeli gibi hizmet birimleriyle eğitim projeleri gerçekleştirilmiş ve konu bütüncül ele alınmaya çalışılmıştır. Ek olarak, kadın konusunun ele alınmasında parlamento

ayağını oluşturacak *TBMM Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu*'nun 2009 yılında kurulması izlemiştir.

Türkiye'de kadına yönelik şiddetin nedenleri sorgulandığında, yapılan araştırmalar; 1. alkol kullanımını, 2. işsizliği, 3. ekonomik yoksulluğu, 4. erken yaşta evliliği ve 5. sosyal öğrenmeyi (çocuğun evinde gördüğü şiddeti, yetişkin bir birey olduğunda uygulaması) göstermektedir. Bu sonuçlar; şiddetle mücadelede, kadın hareketinin direnmesinin önemli olduğunu, ancak bütüncül olarak ekonomik ve sosyal sorunların çözümü için devlet ve kurumları yanında, diğer sosyal gruplarla işbirliği içinde çalışılması gerektiğini de göstermektedir.

2000'li yıllar boyunca kadına yönelik şiddetle mücadele; 2004-2010 tarihleri arasında *Amnesty International*'ın desteklediği *Kadına Yönelik Şiddete Son* kampanyası, 2004-2007 yılları arasında Hürriyet, ÇEV, CNN Türk ve İstanbul Valiliği işbirliğinde *Aile İçi Şiddete Son* kampanyası, Amnesty International'ın 2006 yılında *16 güne 16 sığınmak* kampanyası, Kadının İnsan Hakları Yeni Çözümler ile *The Body Shop* ortaklığında kampanya, BM Nüfus Fonu (UNFPA)'nın 2005 yılında başlattığı *Kadına Karşı Şiddete Son* kampanyaları sponsorlarla yürütülen bir özellik taşıyarak devam etmiştir. Ancak kadın örgütlerinin tüm bu çabaları, yasal ve kurumsal düzenlemeler kadına yönelik şiddeti ortadan kaldırmaya veya azaltmaya yetmemektedir. Amaca ulaşılması için, toplumsal yaşamın yasa metinleri ile örtüşecek bir özelliğe kavuşması gerekmektedir. Bu da ekonomik, sosyal, siyasal unsurlardan ve bu unsurların belirleyicilerinden bağımsız değildir.

4. TBMM'DE KADINA YÖNELİK ŞİDDETLE MÜCADELE

Şiddetin bizzat yaşandığı bir parlamentodan kadına yönelik şiddeti çözmesini beklemek, parlamentonun inkâr edilmesi gibi görünse de, bu konudaki inandırıcılığı ve gerçekçiliğinin tartışılması gerektiğini göstermektedir. Özellikle de parlamentoda her dönem çoğunluk erkeklerden oluşmaktaysa...

Türkiye'de kadına dair tarih yazımına bakıldığında, yeni kurulan devletin parlamentosu ve özelde Türk Modernleşmesi, pek çok çağdaş devleti geride bırakarak kadınına önemli kazanımlar sağlamıştır. II. Meşrutiyet'in ürünü kadın örgütleri, dergileri, hatıralar ve Türk Kadınlar Birliği gibi yapılanmalar yönlendirici, yön açıcı olmuşlardır. Medeni Kanun ve kadına verilen siyasal haklar düşünüldüğünde, Osmanlı'nın son döneminde, Cumhuriyetin ilk yıllarında, bir "Kadın Devrimi" gerçekleşmiştir. Uygulamada bu Kadın Devrimi'ne destek veren, erkekler olmuşlardır.

İçinde yaşanan dönem ve koşullar dikkate alındığında, henüz açılmış parlamentoda (23 Nisan 1920), İzmir milletvekili Hacı Süleyman Efendi, ulusların mutluluğu ve kurtuluşu için kız çocuklarının okutulmasını ve onlar için

de okullar açılmasının gerekliliğini belirtmiştir (22 Mayıs 1920). Onun bu konuşmasına itirazlar gelince, Hacı Süleyman Efendi, işi önce parlamentoda bulunanlara kadınların da “insan” olduğunu benimsetmek ve reformlara inandırarak sağlamıştır. Çünkü aynı dönemde, Erzurum milletvekili Hoca Salih Efendi de, dört kadınla evlenebilme olanağını tanıyan kanun teklifini parlamentoya sunmuştur. Bursa milletvekili Operatör Emin Bey de, frengi hastalığının ortadan kaldırılabilmesi için, kadınların evlenmeden önce muayene edilmesini teklif etmiştir. T.B.M.M. tarihine bakıldığında, bu ilk dönemde, kadınlara yönelik yasa teklifleri her gündeme geldiğinde, parlamentoda kavga çıkmış; yasa tekliflerini sununlar, kendilerini dövmek isteyen parlamenterlerin elinden zor kurtulmuştur.

1923 yılında Zonguldak milletvekili Tunalı Hilmi Bey’in, kadınların nüfustan sayılmaları, yani vatandaş kabul edilmeleri yolundaki önerisi yine parlamentonun birbirine girmesine neden olmuştur. Ağır hakaretlere uğrayan Hilmi Bey konuşamamış, parlamento başkanı oturumu tatil etmek zorunda kalmıştır. Yine aynı dönemde Milli Eğitim Bakanı, kadın öğretmenleri Eğitim Şurasına davet etti diye, parlamentoda araştırma başlatılmış ve bakan çekilmek zorunda kalmıştır.

Tüm bu örnekler, çoğunluğu toplumun ileri gelen erkekleri veya seçkinleri olarak tanımladığımız kişilerinden oluşan parlamentoda, “kadın” başlığı söz konusu olduğunda, tartışmaların kendisinin şiddete dönüştüğünü göstermektedir. Bu nedenle “Kadın Devrimi” olarak tanımlanan, Cumhuriyet’in kadınlara yönelik kazanımlarının hakkını teslim etmek gerekir.

1950 sonrası çok partili hayata, diğer bir ifadeyle özgürlükler rejimi olarak tanımlanan demokrasiye geçen Türkiye, çoğulculuğu partilerinin çokluğu ile tanımlamış, kadının toplumsal alandaki yeri değişmemiştir. Kadının yerini değiştiren yeni rejim değil, rejimin dönüştürdüğü kapitalistleşme, kentleşme gibi olgular olmuştur. Dolayısıyla kadını 1970’ler itibariyle görünür kılan ve harekete geçiren bu değişimlerin yol açtığı toplumsal, siyasal, ekonomik ve uluslararası yapının kendisi olmuştur.

Bir önceki bölümde, kadına yönelik şiddet konusuna dikkatleri çekenlerin devlet değil, kadınların ta kendisi olduğu açıklanmıştır. “Kadına yönelik şiddet” de bu sorunlardan biri olarak yerini almıştır. Kadınların kadınlara dair toplumsal ve siyasal meselelerde söz olmasıyla; söylem, dil ve içerik değişmiştir. “Kadın” konusuna kadın bakış açısı girince, parlamentoda “Kadın Devrimi” yerine “Kadın Mağduriyeti” ve “Kadın Sorunları”ndan söz edilmeye başlanmıştır.

Gerçekten de kadın gerçekliğinin pek çok boyutunun tartışıldığı parlamentoda “kadına yönelik şiddet”in ele alınması için, konunun kadınlar tarafından gündeme gelmesini ve tartışmaya açılmasını beklemek gerekmiştir.

TBMM'de kadınların mağdur olduğu aile içi şiddetin önlenmesi çalışmaları, *ailenin şiddetten korunması* adı altında yapılmıştır. Almanya'da 2002, Avusturya'da 1997 yılında aynı adla çıkan kanun, 1998 yılında 4320 Sayılı *Ailenin Korunmasına Dair Kanun* olarak kabul edilmiştir.

Kanunun ortaya çıkmasında kadın hareketi ve örgütlerinin çabaları yanında, AB'ye üye olmayı kendine hedef olarak belirlemiş Türkiye'ye yönelik eleştiri raporları etkili olmuştur. Bu dönem aynı zamanda TBMM'nin Uyum Paketleri adı altında ardı arkası kesilmeyen bir yasa fabrikasına dönüştüğü dönemdir. Kanunun çıkması için dönemin ANAP-DSP Koalisyon hükümeti Bakanı Işıl Saygın büyük uğraş vermişse de, Kanun bir önceki hükümette Şevket Kazan tarafından hazırlanmış ve dönemin Başbakanı Necmettin Erbakan tarafından 6 Mayıs 1997'de TBMM'ye sevk edilmiştir. Erbakan tarafından gönderilen tasarı ve Adalet Komisyonu'nun raporunda, son yıllarda artan aile içi şiddetin toplumu sarsan boyutlara ulaşmasına dikkat çekilmiştir.

7 Ocak 1998'de Kanun tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporunun müzakeresi için toplanan parlamentoda, Komisyonun kim tarafından temsil edileceği uzun uzun tartışılmış, karar yeter sayısı 4 kez sağlanamadığı için 3. ve 4. Maddeler oylanamamıştır. 14 Ocak 1998'de kabul edilen 5 maddelik Kanunun görüşmelerinde dikkati çeken Refah Partisi milletvekillerinin muhalefetidir.

"... eğer, zabıta, kişinin, hane reisinin eve alkollü geldiğini tespit ederse, evden herhangi bir şikayete gerek kalmadan ne olacak; bu kişiye, 3 aydan 6 aya kadar hapis cezası verilecek. Şimdi, peki, 6 ay hapis cezasını aile reisine verdiniz- Anadolu'yu bilenler, Türk aile yapısını bilenler, bu söylediğimin ne anlama geldiğini çok daha iyi anlarlar- 6 ay bu kişi, Ahmet Bey, Mehmet Bey içeride yattı, sonra içeriden çıktı; suçu ne; evine belirli oranda alkollü gelmekti veya bir hakaretten, çok ufak bir darptan veya bir tokattan kaynaklanmıştı. Şimdi, Sayın Bakanım zannediyor mu ki, bu aile reisi, altı ay içeride yattıktan sonra, ilk iş olarak, gidip, bir buket çiçek yaptıracak, evine o bir buket çiçekle gelecek... Bu kanun tasarısı, bilmiyorum; ama bana öyle geliyor ki, Türk aile yapısının temelini dinamit koyan bir kanun tasarısıdır. Kanun tasarısı, esasında, Türk aile yapısına koruma falan getirmiyor. Bu kanun tasarısının gerekçesinde de belirtildiği gibi, Venezuela'da, Amerika'da, İngiltere'de ve birkaç ülkede daha uygulanan bir sistem; onun için böyle getiriliyor... Türk ailesi, evet, korunmayı bekliyor sizden bugün; ama enflasyondan korunmayı bekliyor, hayat pahalılığından korunmayı bekliyor, terörden korunmayı bekliyor Türk ailesi sizden."

Bu eleştirilerde de görüldüğü gibi dönemin enflasyon, terör gibi sorunları Türk aile yapısının temel sorunu olarak görülmüş; ve şu şekilde savunulmuştur:

“Değerli arkadaşlar, bu tasarının içeriğini okuduğumuz zaman, ben, şahsen bu kanunla ailenin korunacağı kanaatinde değilim. Bu kanunla ailenin bütünlüğü bozulur kanaatindeyim ve böyle bir kanunun, bu meclisten çıkması, bizler için –samimi söylüyorum- utanç verici bir şey... Efendim, eşler arasında anlaşmazlık olursa, erkek sarhoşsa, hanımına karşı kaba bir harekette bulunursa zabıtaya müracaat edecek, hâkimin karşısına çıkacak, yargılanacak, hapse girecek; ondan sonra da o erkek gidecek, o evde gene babalık yapacak veya kocalık yapacak...”

Bu ifadelerin özüne bakıldığında, aile bütünlüğünün temel kabul edildiği, erkeklik onurunun sıklıkla dile getirildiği göze çarpmaktadır.

Genel anlamda 1998 yılında 4320 Sayılı *Ailenin Korunmasına Dair Kanun* tasarısı tartışılırken, kadın ayrı bir birey olarak değil, aile kavramıyla birlikte düşünülen bir unsurdur. Bu ifadeler; 1990'lı yıllarda, Türk toplum yapısında, kadının geleneksel konumunu görece sıkı bir şekilde koruduğunu göstermektedir.

Refah Partili vekiller; çözümün ne olması gerektiği noktasında, çıkacak Kanundan çok, şiddetin nedenlerinden ekonomik zorluklar üzerinde yoğunlaşmışlardır:

“Yoksullukları getiren ekonomik zorluklar gelmiş... İşsizliğin, sefaletin, pahalılığın getirdiği bu sıkıntı, aileleri perişan etmiştir...”

Alkolün serbest olması, Karadeniz’de Sarp Kapısının açılması ile ortaya çıkan ahlaki erozyon da dile getirilen nedenler arasındadır.

Kanunun çıkmasında ısrarlı olan Bakan Işıl Saygın:

“Bu yasa, 54’üncü Hükümetin ürünü olan ve bizzat Adalet Bakanımız Sayın Şevket Kazan’ın hazırladığı bir yasadır. Adalet Bakanlığı’ndan, 54. Hükümetin Bakanlar Kurulu’ndan geçmiş, Sayın Başbakan Erbakan tarafından 6.5.1997 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisine sevk edilmiş olan bu yasaya muhalefetinizi anlamak mümkün değildir. Kendi Genel Başkanınızın Başbakanlığında sevk etmiş olduğu bu yasaya muhalefetiniz, kadınlarımızı ne gözle gördüğünüzün en güzel örneğidir. Bu konuda başka bir şey söylemek istemiyorum; ama samimiyetsizliğinizin ortada olduğunu da hepiniz görmektesiniz.”

ifadeleriyle Kanunun çıkmasında etkili olmuştur.

Her geçen gün kadına yönelik şiddet olaylarının ve cinayetlerin artmasına koşut olarak 4320 Sayılı *Ailenin Korunmasına Dair Kanun*'un 2007 yılında yapılan değişikliklerine rağmen, eksikliklerini gidermeye dönük 6284 Sayılı *Ailenin Korunmasına ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun* 8 Mart 2012 yılında kabul edilmiştir. Kanunun kabulünün özellikle 8 Mart Dünya Kadınlar Gününe

denk getirilmesi ayrıca önem arz etmektedir. Kanunun görüşüldüğü gün göze çarpan olaylar ise; kadın milletvekillerinin çoğunun 8 Mart dolayısıyla bir program için parlamentoda bulunmaması, TBMM sıralarının iktidar ve muhalefeti ile boş olması, en önemlisi yine 8 Mart dolayısıyla dönemin Aileden Sorumlu Bakanı Fatma Şahin'in TBMM'de bulunmamasıdır. Görüşmelerde tartışma yaratan bir diğer gelişme, Milli Eğitim Komisyonu'nda Milletvekili ve eski milli futbolcu Hakan Şükür'ün danışmanının CHP milletvekilini tartaklaması (şiddet) olayıdır.

Kanun görüşülmezden önce, milletvekillerinin 8 Mart dolayısıyla gündeme ilişkin fakat gündem dışı konuşmalarına yer verilmiştir. Bu konuşmalara, Kanunun görüşmelerine ve soru önergelerinin tartışmalarına bakıldığında, iki boyutlu bir farklılık göze çarpmaktadır. İlki kadın ve erkek milletvekillerinin ifade ve algılarındaki farklılık, ikincisi partilerin konuya bakış açılarındaki farklılıktır.

Her partiden kadın milletvekillerinin konuşmalarında kadın tarihi, feminist düşünce ve yaklaşımlar (AKP milletvekilleri hariç), kadınların mağduriyet ve sorunları kimi zaman özele inilerek açıklanmış, erkek milletvekillerinin konuşmalarında anamız, bacımız gibi klişe ifadeler yanında, iz bırakmış kadın ecdada göndermeler yapılarak kahramanlıkların anlatıldığı, yapmalıyız, çözmeliyiz, eğitmeliyiz, vermeliyiz gibi kimi zaman korumacı, kimi zaman çözülmek istenen sorunu yeniden üreten bir üslup kullanılmıştır.

Partiler düzeyinde milletvekillerinin ifadelerine bakıldığında; AKP milletvekilleri kadın ibaresinin her geçtiği cümlede “aile” ve “annelik” kavramlarını birlikte kullanmışlardır: “*Kadın, annelik gibi kutsal bir görevi üstlenen... Toplumun en önemli yapı taşı aile, ailenin de en önemli unsuru anne...*” cümleleri ile başlayan annelik ve kutsiyet bağlamı, “*Kadına kalkan el, bir anneye kalkan eldir*” şeklindeki cümlelerle desteklenmiştir. AKP Milletvekilleri için şiddetin de, terörün de çözümü kadının kendisinde görülmektedir: “*Yine ben inanıyorum ki ülkede terörü ve şiddeti bitirecek olanlar da kadınlarımız,annelerimizdir. Anne şefkati ve anne sevgisinin üstesinden gelemeyeceği sorun yoktur diye düşünüyorum*”. Muhalefet partilerinin “eşitlik ve özgürlük” temelli haklar üzerinden kadına yönelik şiddet konusunu ele alma gerekliliğini vurgulamaları, AKP milletvekillerinin bir dönem rejim tarafından türbanlı kadınlara uygulanan şiddeti gündeme getirmelerine sebep olmuştur.

6284 Sayılı *Ailenin Korunmasına ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun* tasarısının tartışıldığı günlerde, “*İkna odalarında kızlarımızı okullara almayan kimdi?*”, “*Eğer bir ülkede bir kısım kadınlar farklı yaşam tarzlarından ve giyim kuşamlarından dolayı dışlanıyorsa...*” gibi ifadelerle AKP milletvekilleri, 90'lı yılların Türkiye'sinde gündemde olan türban ve laiklik tartışmalarını yeniden

gündeme getirmişlerdir. AKP milletvekilleri; iktidar olarak partilerinin ve hükümetlerinin yaptıkları politikaları anlatmışlar; bunu yaparken, dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan'ın eşi Emine Erdoğan'ın yürüttüğü kampanyalara gönderme yapmıştır.

Meclis'teki parti sözcülüğü bu dönem, zaman zaman propagandaya dönüşmüştür. Örneğin, kadına şiddet konusunun her geçen gün arttığı olgusunun bir yanılısına olduğunu dile getiren AKP'li kadın vekil, gerçekte şiddetin artmadığını, kadınların AKP'ye inandıkları ve geçmişteki gibi -CHP Tek Parti Dönemi'ne gönderme yaparak- devletten korkmadıkları için, uğradıkları şiddeti açık ettiklerini iddia etmiştir.

CHP'li vekillerin kanunun görüşülmesi esnasında üzerinde ısrarla durdukları iki husus vardır: Bunlar kavramlaştırmalardaki yanlışlıklar veya eksiklikler ile aynı dönemde görüşmeye devam edilen "4+4+4" eğitim sisteminin eleştirileridir. Kavramsallaştırmada "ailenin korunması" ile "kadının korunması"nın aynı anlamı ifade etmediği tartışılmıştır. Kanunda "birey" yerine, "kişi" kavramının kullanılmasına itiraz edilmiştir. Kişi; halk dilinde "eş, koca" anlamında kullanılmaktadır. Oysa birey; "*Kendine özgü nitelikleri yitirmeden bölünemeyen tek varlık*" olarak tanımlanmaktadır. "Emekçi kadınlar" veya "toplumsal cinsiyet eşitliği" kavramları üzerinden, kadını "özne" kabul eden, fakat aile içine sıkıştıran görüşü reddeden yaklaşımlar, kadının durumunu hem ülke düzeyinde -özellikle üst yönetim kadrolarındaki yerleri sorguladığı için-, hem de uluslararası örgütlerin verdikleri endeksleri dikkate alarak ifade edilmiştir.

Seçilen terimler üzerinden kadının muhafazakârlaştırılması, dildeki tahakküm üzerinden yasanın kurabileceği şiddet sadece CHP değil, BDP vekillerince de dile getirilmiştir. Ne var ki 6284 Sayılı *Ailenin Korunmasına ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun* tasarısı tartışılırken, bir CHP milletvekilinin hangi konu üzerine tartıştığını anlamadan söz alması, konuyu saptırmıştır:

"X Türkçe bilmiyor, türlü işkencelere maruz kalıyor... X Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü öğrencisi... Kendisi örgüt üyeliğinden gözaltına alınıyor... X Bilgi Üniversitesinde öğrenci, Dört tane panele katıldığından dolayı terör örgütü üyeliğinden suçlanıyor... X'i aylar boyunca, yaklaşık sekiz dokuz ay boyunca terör örgütü üyeliğiyle suçladı AKP Hükümeti..."

Tartışmalar süregiderken Meclis tutanaklarında MHP'nin edilgen kalan, çok söz almayan, ve hatta bazen yokmuş gibi görünen bir politika izlemiş olması ise son derece ilginçtir.

Aslında kanunun görüşülmesi öncesi MHP Mersin Milletvekili Mehmet Şandır öncülüğünde konuyla yakından alakalı Meclis Araştırması Önergesi

sunulmuştur. Önerge, Türk toplum yapısını tehdit eden ve son günlerde artan şiddet olayları ve çözüm yolları üzerinedir. Söz konusu önerge ile şiddetin “sıradanlaşan” bir olguya dönüştüğü gündeme getirilmek istenmiştir. Ne var ki kanunun görüşülmesi sırasında soru önergelerinin çoğunluğu CHP ve BDP tarafından verilmiştir. MHP ise sessizliğini “Bizim bu kanunda, Sayın Bakan Hanımefendi'nin talebiyle, en az konuşmak ve önerge vermemek üzere bir kaydımız vardı... Çok konuşmayarak, önerge vermeyerek bir an önce çıkmasını temin etmek noktasında bir kararımız vardı...” ifadeleri ile açıklamıştır. Sorunun çözümünün “eğitim” ve “evlilik okulları” gibi eğitim programlarıyla sağlanacağı belirtilmiştir. MHP Milletvekili Meral Akşener'in parlamentonun açılışında gündem dışında olan kısa konuşmasının dışında; 6284 Sayılı *Ailenin Korunmasına ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesine Dair Kanun* tasarısının tartışıldığı günlerde MHP'den hiçbir kadın milletvekili söz almamıştır. Diğer bir ifadeyle MHP kadınıyla da bu Kanunun görüşülmesinde yoktur...

Kanunun hemen hemen her maddesine soru önergesi veren, en çok sözü alan parti BDP olmuştur. "*Direnış, miting, emekçi kadın, sokak, eylem, yürüyüş, meydanlar, gözaltı, cezaevi, toplumsal cinsiyet eşitliği ve Kürt sorunu*" yasa tasarısı hakkında görüşlerini sunarlarken en çok kullandıkları sözcükler olmuştur. Parti milletvekilleri sosyalist ve sendika liderlerinden, feminist mücadelede öne çıkan isimlere gönderme yaparak, sözlerinden örnekler vermişlerdir. Milletvekillerinin konuşmalarında dikkati çeken diğer bir husus, kadın örgütlerinin taleplerini sık sık dile getiriyor olmalarıdır. Hemen hemen her milletvekili konuşmasını mutlaka Kürt sorununa getirerek, partisinin ideolojisini de yansıtmıştır:

“Cinsel kimliğimizden dolayı maruz kalmış olduğumuz şiddetin önüne geçen bir toplumsal şiddet sorunumuz var. Kürt sorunu eksenli, henüz hayata geçirilememiş çözüm politikaları ve çözümsüzlükte ısrar, ne yazık ki bölgede kadının yaşamına direkt olarak tesir ediyor.

(...)

Kadınlar haklarını öğrenirken ana dilde bilgilendirilmeli, ana dilin kullanılması eğitim politikasında da desteklenmelidir. Kadınlara ulaşıldığında bildiği tek dil Kürtçe ise ya da Lazca ise, ya da Ermenice ise, o zaman bu dilden mutlaka kadınlara ulaşmak gerekiyor...”

Bu sözlerle çelişkili tek ifade, BDP Milletvekili Ertuğrul Kürkçü'den gelmiştir. Konuşmasında Kürkçü, bu bölgede kadın şiddetinin çok az olduğu üzerine yoğunlaşmaktadır:

“...Sizce bu vakalar en çok nerede gerçekleştirilmiştir? Tahminen şöyle diyebilirsiniz: 'Türkiye'nin en gerice bölgelerinde'. Yanılıyorsunuz arkadaşlar. Bu 72 vakadan 26'sı Ege'de, 19'u Marmara'da, 15'i İç Anadolu'da, 8'i Akdeniz'de, 2'si Karadeniz'de, 1'i Güneydođu Anadolu ve 1'i de Doğu Anadolu Bölgesi'nde gerçekleşti. Bu bölgelerimizde

yani en az şiddetin gerçekleştiği bölgelerimizde en yüksek kadın duyarlılığının ve erkeklerde kadına karşı şiddetten kaçınma algısının güçlenmiş olmasının bu kentlerimizde güçlü, özerk kadın hareketlerinin varlığıyla bir ilgisi olduğuna dair dikkatinizi çekmek isterim... ”

Kanunun görüşülmesi sırasında ilk kez çocuk gelinlerden bahseden ise BDP Milletvekili Erol Dora olmuştur. BDP'ye destek, CHP milletvekilleri tarafından, 4+4+4 sistemini eleştirilirken gelmiştir. 4+4+4 eğitim sistemi ile küçük yaşta kız çocuklarının evlendirileceği boyutunu gündeme taşımışlardır ve bölgede diğer bölgelere göre daha çok görülen töre ve namus cinayetleri ile feodal toplum yapısından bahsetmişlerdir.

Sonuç olarak, T.B.M.M.'de kadına yönelik şiddet konusu gündeme gelmesine sebep olan ve tartışmalarla geçen Kanuna rağmen, günümüzde Türkiye'de kadına yönelik şiddetin önü kesilememektedir. Konuyla ilgili olarak MHP Mersin milletvekili Ali Öz 30 Nisan 2014 tarihinde Kanunun uygulanmasına zemin hazırlayacak altyapının henüz oluşturulmadığını; Şiddeti Önleme İzleme Merkezlerinin ülke çapında kurulmadığını; ve yönetmeliğin hala çıkarılmadığını gerekçe göstererek TBMM'de bir Meclis Araştırmasının açılmasını teklif etmiştir. Bu çalışmalar, T.B.M.M.'nin kadın konusunu ele alan önemli bir kurumu olarak Kadın Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu'nun kadına yönelik şiddetle mücadelesi ve diğer kurumlarla işbirliği çabalarına da yansımıştır.

5. SONUÇ

1980'den itibaren kadına yönelik şiddet konusu görünür olmuş, hem söylem düzeyinde, hem de yasal önlemlerle çözülmesi gereken bir sorun olarak benimsenmiştir. Bu dönemde ortaya çıkan kadın hareketi ve örgütleri, kadınların asla bir ihtiyaç olarak görülme istenmediklerini, sevgi, saygı, anlayış gibi insan olma onuruna yakışan yüce değerlerle algılanmak ve davranılmak istediklerini her fırsatta dile getirmeye, anlatmaya çalışmışlardır.

Tarihsel bir perspektif ile karar alıcıların farklı toplumlardaki uygulamalarına bakarken; bu çalışmanın konusunu oluşturan yasa yapıcıların veya karar alıcıların kadına ve kadına yönelik şiddet olaylarına bakışının içinde yaşadıkları toplumu yansıttığını kavramak önem arz etmektedir.

Yasa koyucuların gökten zembille inmedikleri, içinden çıktıkları toplumun algılarını, inançlarını, kültürünü kurumların içerisine taşıdıkları gerçeği, yani toplumun aynası olduklarını idrak etmek önemlidir. Artan şiddet olayları, toplumun içinden gelen parlamento temsilcilerini de etkilemiş, partilerin ideolojik farklılıkları ve cinsiyet kimlikleri ifadelerine yansısı da, çözüm noktasında ortak irade göstermişlerdir. Ancak çözümün sadece parlamentolardan Kanun çıkarmakla bitmediği, önemli olanın yasa uygulayıcı

konumundaki yürütmenin kararlı ve ısrarlı politikaları ile mümkün olduğunu idrak etmek önemlidir. Bu algı; kadının da insan olduğunun kavranması ve bu algının siyasal, toplumsal, ekonomik ve kültürel yaşama yansımada önemli rol oynamaktadır.

KAYNAKÇA

Altınay, Ayşe Gül ve Yeşim Arat (2008), Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet (İstanbul: Metis Yayınları).

Arat, Necla (2010), Feminizmin ABC’si (İstanbul: Say Yayıncılık).

Arat, Yeşim (2005), “Türkiye’de Modernleşme Projesi ve Kadınlar”, Bozdoğan, Sibel ve Reşat Kasaba (Der.), Türkiye’de Modernleşme ve Ulusal Kimlik, (İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları) (Çev. Nurettin Elhüseyni).

Benazus, Hanri (2010), Geçmişten Günümüze Kadınlar ve Kadınlarımız (İstanbul: Bizim Kitaplar Yayınevi).

Bock, Gisela (2004), Avrupa Tarihinde Kadınlar (İstanbul: Literatür Yayınları) (Çev. Zehra Aksu Yılmaz).

Fraisse, Geneviève ve Michelle Perrot (2005) “Düzenler ve Özgürlükler”, Duby, Georges ve Michelle Perrot (Der.), Devrimden Dünya Savaşı’na Feminizmin Ortaya Çıkışı- Kadınların Tarihi Cilt IV (İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları) (Çev. Ahmet Fethi).

Gökalp, Ziya (1996), Türkçülüğün Esasları (İstanbul: Kamer Yayınları)

Hablemitoğlu, Şengül (2004) Toplumsal Cinsiyet Yazıları -Kadınlara Dair Birkaç Söz (İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları).

Işık, Nazik (2009) “1990’larda Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Hareketi İçinde Oluşmuş Bazı Gözlem ve Düşünceler”, Bora, Aksu ve Asena Günal (Der.), 90’larda Türkiye’de Feminizm (İstanbul: İletişim Yayınları).

Kırkpınar, Leyla, (2007), Türkiye’de Toplumsal Değişme ve Kadın (İzmir: Zeus Kitabevi Yayınları).

Klapisch-Zuber, Chritiane (2005), “Düzeni Sağlamak”, Duby, Georges ve Michelle Perrot (Der.), Kadınların Tarihi Cilt II “Ortaçağın Sessizliği” (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları) (Çev. Ahmet Fethi).

KSGM (2007-2010), Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı.

Leduc, Claudine (2005), “Antik Yunanistan’da Evlilik”, Duby, Georges ve Michelle Perrot (Der.), Kadınların Tarihi Cilt I “Ana Tanrıçalardan Hıristiyan Azizelere” (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları) (Çev. Ahmet Fethi).

Mitchell, Juliet (2006), Kadınlar: En Uzun Devrim (İstanbul: Agora Kitaplığı) (Çev. Gülseli İnal v.d).

Moroğlu, Nazan (2011), Kadına ve Aile İçi Şiddete Son Vermek İçin Elele (İstanbul: CM Basın Yayın).

Oral, Zeynep (2008), Kadın Olmak (İstanbul: Cumhuriyet Kitapları).

Reed, Evelyn (2003), Bilim ve Cinsiyet Ayrımı (İstanbul: Payel Yayınevi) (Çev. Şemsa YeğİN).

Sancar, Serpil (2012), Türk Modernleşmesinin Cinsiyeti Erkekler Devlet, Kadınlar Aile Kurar (İstanbul: İletişim Yayınları).

TBMM Tutanak Dergisi (07.01.1998), Dönem:20, Cilt: 42, Yasama Yılı: 3, 39. Birleşim.

TBMM Tutanak Dergisi (08.03.2012), Dönem:24, Cilt: 15, Yasama Yılı: 2, 76. Birleşim.

TBMM Tutanak Dergisi (14.01.1998), Dönem:20, Cilt: 42, Yasama Yılı: 3, 42. Birleşim.

Tekeli, Şirin (2011), 1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar (İstanbul: İletişim Yayınları).

Terzioğlu, Zübeyde (2010), Türk Kadını Siyaset Sahnesinde 1930-1935 (İstanbul: Giza Yayınları).

Thomas, Yan (2005), “Roma Hukukun’da Cinsiyet Ayrımı”, Georges Duby, Michelle, Perrot (Der.), Kadınların Tarihi Cilt I “Ana Tanrıçalardan Hıristiyan Azizelere” (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları) (Çev. Ahmet Fethi).

Üçok, Bahriye (2000), Atatürk’ün İzinde Bir Arpa Boyu (İstanbul: Cem Yayınları).

Üçok, Bahriye (2011), İslam Devletlerinde Türk Naibeler ve Kadın Hükümdarlar (İstanbul: Bilge Kültür Sanat Yayınları).

Yüksel, Şahika (2011), “Eş Dayağı ve Dayağa Karşı Dayanışma Kampanyası”, Şirin Tekeli (Der.),1980’ler Türkiye’sinde Kadın Bakış Açısından Kadınlar (İstanbul: İletişim Yayınları).

Zaidman, Louise Bruit (2005), “Pandora’nın Kızları ve Yunan Kentlerindeki Ritüeller”, Duby, Georges ve Michelle Perrot (Der.), Kadınların Tarihi Cilt I “Ana Tanrıçalardan Hıristiyan Azizelere” (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları) (Çev. Ahmet Fethi).

Zemon Davis, Natalie ve Arlette Farge (2005), “Herşeye Rağmen Kadın Nedir?”, Duby, Georges ve Michelle Perrot (Der.), Kadınların Tarihi Cilt III “Rönesans ve Aydınlanma Çağı Paradoxları” (İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları) (Çev. Ahmet Fethi).